

MANUÁL

PRE OZNAMOVATEĽOV PROTIZÁKONNEJ ČINNOSTI

Všetko, čo potrebujete vedieť predtým,
ako podáte oznámenie

Júl 2024

ÚOO

ÚRAD NA OCHRANU
OZNAMOVATEĽOV

ÚRAD NA OCHRANU
OZNAMOVATEĽOV

Úrad na ochranu oznamovateľov
Námestie slobody 29
811 06 Bratislava

© Úrad na ochranu oznamovateľov

OBSAH

O Úrade na ochranu oznamovateľov	4
1 Na čo slúži tento manuál	5
2 Kto je oznamovateľ	5
3 Čo je to oznámenie	6
4 Komu oznámiť nekalú činnosť	7
5 Pred tým, ako spravíte oznámenie	9
5.1 Ako napísať oznámenie	10
6 Oznámenie môže byť aj anonymné	11
7 Čo očakávať po podaní oznámenia	11
8 Ako zákon chráni oznamovateľov	13
9 Psychosociálna pomoc a kariérne poradenstvo	14
10 Skúsenosti oznamovateľov	15
11 Čo ak váš podnet nespadá do kompetencií ÚOO	16
Navigátor v procese oznamovania	17
Slovník pojmov	18

O ÚRADE NA OCHRANU OZNAMOVATEĽOV

Sme nezávislá inštitúcia s celoštátnou pôsobnosťou so sídlom v Bratislave. Naším poslaním je chrániť oznamovateľov, ktorí upozornili na nekalú praktiku, o ktorej sa dozvedeli pri výkone svojej práce. Oznamovatelia môžu čeliť šikane, výpovedi či inému negatívnemu správaniu zo strany zamestnávateľa, nadriadeného alebo dokonca kolegov. Naš úrad je tu na to, aby zastavil takéto praktiky a podporil odvážnych a zodpovedných pracovníkov.

Sme presvedčení, že každý, kto upozorní na korupciu, podvody či inú nezákonnú činnosť, ktorá ohrozuje verejný záujem, by v boji za spravodlivosť nemal zostať sám. Budeme sprevádzať tých, ktorí v dobrej viere oznámia nekalé praktiky a chrániť ich pred účelovými výpoveďami zo zamestnania a inými odvetnými opatreniami. Poskytujeme právne poradenstvo a sprevádzanie celým procesom – od nahlásenia nezákonnej činnosti, cez podanie trestného oznámenia až po rozhodnutie súdu v prípadnom súdnom spore.

Info linka úradu

Využite možnosť poradiť sa s našimi právnikmi na bezplatnej info linke **0800 221 213**. Prevádzkové hodiny info linky sú uvedené na webstránke oznamovatelia.sk. Info linka neslúži na podávanie oznámení o protispoločenskej činnosti.

Kontakty na podanie oznámenia:

 Elektronicky https://formular.oznamovatelia.sk	 Poštou Úrad na ochranu oznamovateľov Námestie slobody 29 811 06 Bratislava	 Osobne Úrad na ochranu oznamovateľov Námestie slobody 29 811 06 Bratislava
---	---	---

Všeobecné kontakty

Úrad na ochranu oznamovateľov
Námestie slobody 29
811 06 Bratislava

+421 948 935 166
sekretariat@oznamovatelia.sk

www.oznamovatelia.sk

 [oznamovatelia.sk](https://www.facebook.com/oznamovatelia.sk)

 [oznamovatelia.sk](https://www.instagram.com/oznamovatelia.sk)

 [oznamovateliask](https://www.linkedin.com/company/oznamovateliask)

1 NA ČO SLUŽI TENTO MANUÁL

Ozvať sa chce odvahu. A obzvlášť, ak upozorňujete na niečo, čo by sa diať nemalo. Ako oznamovateľ nezákonnej činnosti, o ktorej ste sa dozvedeli pri výkone svojho povolania, stojíte pred mnohými otázkami a možno aj jednou dilemou. Ozvať sa a dostať sa do nepríjemných situácií, znášať nepriazeň šéfa alebo kolegov, či dokonca riskovať stratu zamestnania? Podstúpiť to všetko v mene spravodlivosti, alebo radšej ignorovať nepríjemné zistenia a pokračovať v bežnom živote, ako by sa nič nestalo?

Naše odporúčanie je jednoznačné – **ozvať sa**. Nezáleží na tom, či anonymne, alebo pod vlastným menom. Práve vďaka ľuďom, ktorí nemlčia, keď vidia nespravodlivosť a ktorí sa postaví za verejný záujem bez ohľadu na vlastné pohodlie, robíme ako spoločnosť kroky k posilneniu demokracie.

Oznamovanie nezákonnej činnosti je jedným z najefektívnejších nástrojov v boji proti podvodom a korupcii. Odhalí sa vďaka nemu viac prípadov ako pri výkone auditu alebo pri vyšetrovaní.

Úlohou Úradu na ochranu oznamovateľov je podporovať ľudí, ktorí sa rozhodli upozorniť na nekalé praktiky a sprevádzať ich na ceste za spravodlivosťou. V tejto brožúre nájdete odpovede na najčastejšie otázky, ktoré vznikajú v súvislosti s oznámením nezákonnej činnosti. Má slúžiť ako sprievodca v procese oznamovania od prvého momentu, keď ešte len zvažujete, či oznámenie vôbec podať.

V prípade, ak ste odpovede na vaše otázky v tejto brožúre nenašli, môžete sa na nás obrátiť aj prostredníctvom info linky na čísle **0800 221 213**.

Ak máte dostatok informácií a ste pripravený podať oznámenie, kontakty na podanie oznámenia nájdete na začiatku tejto brožúry.

Ak ste oznámenie už spravili a ste s našim úradom v kontakte, so všetkými ďalšími otázkami sa môžete obrátiť na osobu, ktorá vaše oznámenie vybavuje.

2 KTO JE OZNAMOVATEĽ

Oznamovateľom je osoba, ktorá **oznamuje nezákonnú činnosť**, o ktorej sa dozvedela **v súvislosti s výkonom svojej práce** a získava tým špecifickú právnu ochranu.

Môže sa ním stať každý, kto je zamestnancom v pracovnoprávnom alebo obdobnom vzťahu, človek v služobnom pomere, člen orgánu právnickej osoby, SZČO, dobrovoľník, zmluvný partner, alebo osoba, ktorá vykonáva odbornú alebo absolventskú prax.

Oznamovateľom môže byť aj človek, ktorého pracovnoprávny vzťah ešte nevznikol, ak sa informácie o nezákonnej činnosti dozvedel počas výberového konania alebo v rámci predzmluvných vzťahov.

Podobne, oznamovateľom sa môže stať človek aj v prípade, ak u zamestnávateľa už nepracuje a informácie, ktoré sú obsahom oznámenia, sa dozvedel počas trvania tohto zamestnania.

Pravdepodobne ste sa už stretli aj s výrazom whistleblower. Pochádza z angličtiny a jeho doslovný preklad je „ten, kto písa na píšťalke“. Naznačuje upozornenie na porušenie pravidiel počas zápasu alebo hry. S oblasťou práva sa začal spájať v 19. storočí, keď strážcovia zákona používali píšťalku na upozornenie verejnosti alebo kolegov na priestupok, ktorý si všimli.

Na pomenovanie oznamovania nekalej činnosti na pracovisku sa prvýkrát začalo slovo whistleblowing používať v 70. rokoch v USA. Tieto pomenovania sa postupne stávajú súčasťou bežného jazyka, aj keď naša právna terminológia používa iba výrazy oznamovanie a oznamovateľ protizákonnej činnosti.

3 ČO JE TO OZNÁMENIE

Na oznamovateľa sa vzťahuje ochrana, ktorú mu garantuje štát, ak podá oznámenie o nezákonnej činnosti, ktoré spĺňa niekoľko podmienok:

1. Oznámenie vypovedá o nekalej praktike, o ktorej sa oznamovateľ dozvedel **pri výkone svojej práce**. Môže ísť napríklad o korupciu, zneužitie právomocí verejného činiteľa, machinácie pri verejnom obstarávaní, ohrozovanie zdravia alebo životného prostredia a pod. Podmienkou je práve pracovný kontext. Znamená to, že oznamovateľ sa o nezákonnej činnosti dozvedel v súvislosti s výkonom svojej práce a netýka sa napríklad trestného činu, ktorého svedkom sa stal mimo pracoviska či informácií, ktoré sa dozvedel od svojich známych.
2. Oznámenie musí byť **podané v dobrej viere**. To znamená, že oznamovateľ je úprimne presvedčený o pravdivosti uvádzaných skutočností, pretože to tak vyhodnotil na základe okolností a vedomostí, ktoré sú mu momentálne známe a ktoré v tom čase mal.
3. Oznámenie poukazuje na konanie, pri ktorom došlo k **ohrozeniu verejného záujmu**. To znamená, že ide o niečo, čo presahuje záujmy jednotlivca a má dopad na väčšiu skupinu ľudí alebo dokonca celú verejnosť, ako napríklad nevhodné narábanie s verejnými financiami alebo ohrozovanie a poškodzovanie životného prostredia. Či je nejaké konanie vo verejnom záujme, alebo ho ohrozuje, sa posudzuje v každom prípade zvlášť.

V kontexte statusu chráneného oznamovateľa, o ktorom sa dočítate v kapitole o ochrane oznamovateľov, je tiež dobré vedieť, aké je to tzv. **kvalifikované oznámenie**. Je to druh oznámenia, ktoré môže prispieť alebo prispelo k objasneniu závažnej protizákonnej činnosti alebo k odhaleniu či usvedčeniu jej páchatel'a a viaže sa na konkrétne porušenia zákona. Status chráneného oznamovateľa je možné získať len v prípade, ak vaše oznámenie bolo vyhodnotenú ako kvalifikované.

4 KOMU OZNÁMIŤ NEKALÚ ČINNOSŤ

Keď sa rozhodujete, komu svoje zistenia oznámiť, máte niekoľko možností.

Môžete sa obrátiť na **interný kanál**, takzvaný **vnútorný systém preverovania oznámení** u vášho zamestnávateľa alebo v organizácii, s ktorou ste spolupracovali a ktorej sa oznámenie týka. Podľa zákona ho majú mať zriadené všetky súkromné firmy, ktoré zamestnávajú minimálne 50 ľudí a všetky orgány štátnej moci, ktoré zamestnávajú aspoň 5 ľudí.

V praxi to znamená, že na vašom pracovisku musí byť tzv. **zodpovedná osoba** – pracovník určený na prijímanie a preverovanie oznámení a komunikáciu s oznamovateľmi. Tiež musí existovať interný dokument, v ktorom sú spísané pravidlá podávania a preverovania oznámení, kanály, na ktoré sa môžete obrátiť a ďalšie užitočné informácie.

Vnútorný oznamovací kanál vám odporúčame využiť v prípade, ak mu dôverujete a nemáte obavu z odvetných opatrení. Na interný kanál sa môžete obrátiť aj anonymne, ak to váš zamestnávateľ umožňuje, čo zistíte v spomínanom internom dokumente, ktorý upravuje podrobnejšie pravidlá.

Oznámenie môžete podať aj cez **externé kanály**, je ich niekoľko.

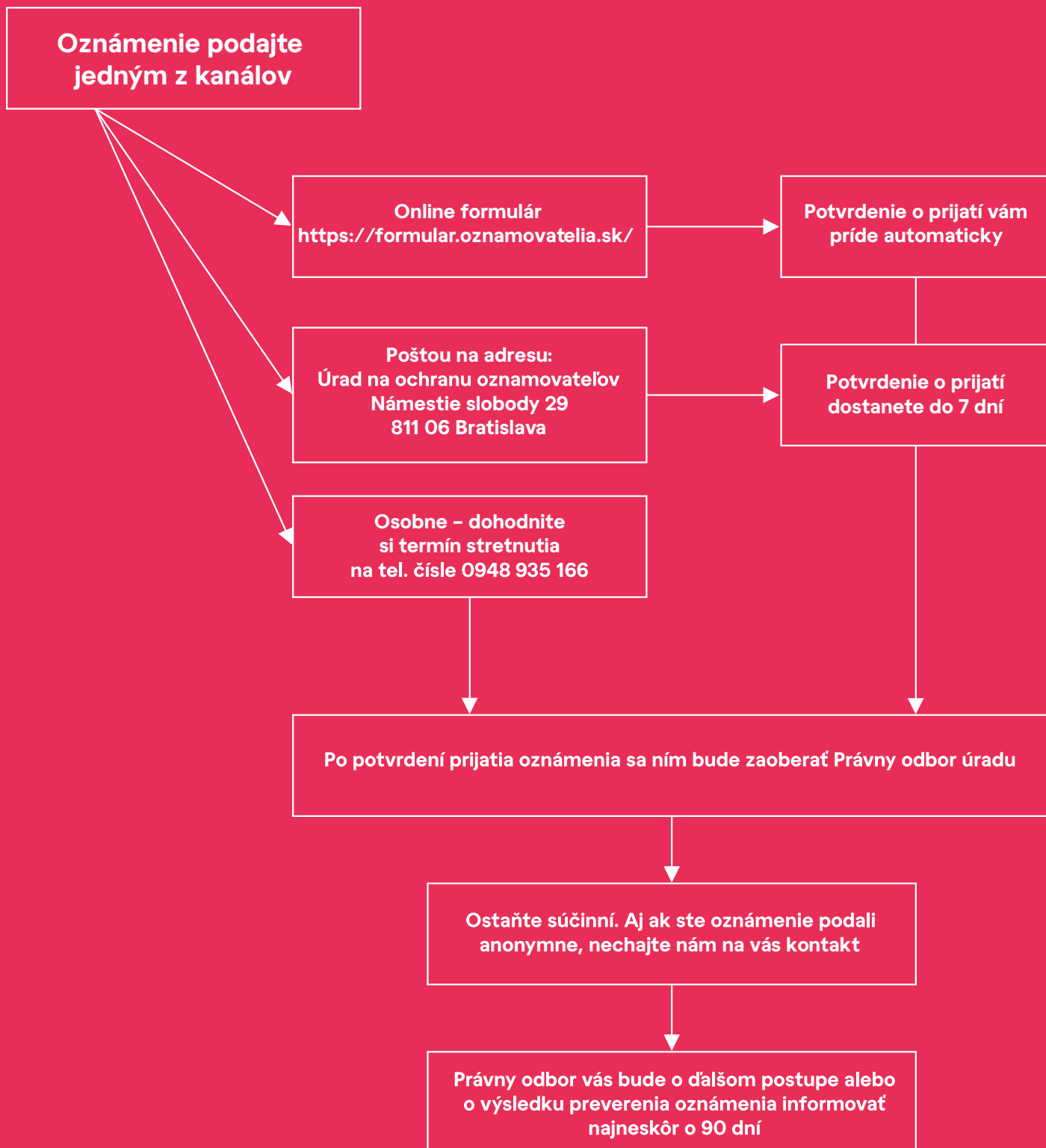
Úrad na ochranu oznamovateľov môže byť prvým miestom kontaktu, ak si ešte nie ste istí, či ste narazili na niečo nezákonné, ale aj v prípade, že ste už rozhodnutí podať oznámenie. Poradíme vám, aké dôkazy je vhodné predložiť a budeme vašim navigátorom v celom procese podania trestného oznámenia či oznámenia o správnom delikte. Ak sa obávate o svoju bezpečnosť, môžeme oznámenie postúpiť príslušným orgánom bez uvedenia vášho mena. Oznámenie podáme v našom mene.

Stáť po vašom boku budeme aj pri konaniach pred súdmi a orgánmi verejnej moci. Nemôžeme vás v týchto konaniach zastupovať, no môžeme podať vyjadrenie k prípadu.

Ak vám bude pridelený status chráneného oznamovateľa, môžeme prispieť aj k úspešnému prešetreniu oznámenia. V takomto prípade má totiž úrad postavenie ako oznamovateľ, a teda môžeme navrhovať dôkazy či svedkov a pod.

Oznámenie nám môžete doručiť elektronicky, prostredníctvom zabezpečeného online formulára, poštou či osobne na našej adrese.

AKO PODAŤ OZNÁMENIE ÚRADU NA OCHRANU OZNAMOVATEĽOV

Oznámenie môžete podať aj na **prokuratúru, správny orgán alebo príslušnú inštitúciu Európskej únie** podľa toho, čoho sa oznámenie týka. Tieto inštitúcie majú právomoc vaše oznámenie vyšetriť a následne vinníka postihovať. Sú tiež oprávnené udeliť oznamovateľovi status chráneného oznamovateľa, ak oznámenie vyhodnotia ako kvalifikované.

Správnym orgánom je napríklad Slovenská inšpekcia životného prostredia, Úrad pre verejné obstarávanie či inšpektoráty práce.

Zistenia o nezákonom konaní môžete oznámiť aj cestou **zverejnenia v médiách a na sociálnych sieťach**. Zverejnenie informácií pri oznamovaní sa však považuje za krajný nástroj v prípade, ak ostatné nástroje nie sú funkčné alebo ide o bezprostredné ohrozenie. Nárok na ochranu pri zverejnení porušovania zákona teda budete mať iba za určitých podmienok:

- ak ste vaše oznámenie urobili interne a následne aj externe alebo iba externe - cez úrad, prokuratúru alebo iný správny orgán a neboli ste v primeranej lehote (90 dní) informovaní o výsledku alebo o stave preverovania vášho oznámenia,
- ak hrozí bezprostredné ohrozenie verejného záujmu,
- ak oznámenie nie je možné urobiť bez rizika odvetných opatrení,
- alebo nie je rozumný predpoklad, že vec bude nestranne vyšetrená (napr. pre konflikt záujmov).

5 PRED TÝM, AKO SPRÁVITE OZNÁMENIE

Ak nemáte istotu, či sú skutočnosti, o ktorých ste sa dozvedeli, nezákonným konaním, môžete sa s nami poradiť. Zavolajte nám na info linku 0800 221 213 alebo si dohodnite stretnutie s naším právnikom na tel. čísle 0948 935 166.

Ak ste sa dozvedeli o nezákonnej činnosti a rozhodli ste sa ju oznámiť, neunáhľite sa. Je veľmi dôležité dobre sa na to pripraviť. Môžete si zapisovať dôležité udalosti, súvisiace s nezákonnou činnosťou, spolu s dátumom, kedy sa udiali a tieto poznámky spolu s ďalšími dôležitými dokumentmi uchovávať na mieste, ku ktorému nemá prístup nikto iný.

Vaše tvrdenia je potrebné mať podložené dôkazmi. Zamyslite sa, aké dôkazy dokážete zhromaždiť legálnym spôsobom a bez toho, aby to vyvolalo zbytočnú pozornosť okolia. Vhodné sú kópie zmlúv, faktúr, alebo iných interných dokumentov, e-mailová komunikácia alebo správy z mobilného telefónu.

Dôležité je tiež zachovať pokoj. Pri spisovaní oznámenia sa snažte byť vecný, neprikrášľujte ani nezveličujte udalosti, vašou úlohou je neutrálne ich popísať. Vyhýbajte sa unáhleným záverom, neobviňujte konkrétne osoby a nešpekulujte o ich motívoch. Akékoľvek nepravdivé alebo zavádzajúce informácie, ktoré by ste vedome zdieľali, môžu naštbiť vašu dôveryhodnosť a spôsobiť vám problémy. Pripomenieme tiež, že vedomé krivé obvinenie môže byť kvalifikované ako trestný čin.

Na komunikáciu s naším úradom, alebo orgánmi, ktoré vaše oznámenie budú vyšetrovať, odporúčame použiť súkromný telefón alebo počítač a tiež súkromný e-mailový účet. Vyhnite sa používaniu pracovných, tie môžu byť kontrolované zamestnávateľom.

Ak posielate dokumenty poštou, odporúčame posilať ich doporučené, s potvrdením o podaní zásielky. Môžete použiť aj systém dvoch obálok – vaše oznámenie a dokumenty s ním súvisiace uzavrite do obálky s nápisom „oznámenie o nezákonnej činnosti“. Túto obálku vložte do ďalšej obálky, na ktorú napíšete adresu úradu alebo meno zodpovednej osoby, ktorej ju adresujete. Takto zabezpečíte, že dôverné informácie vo vašom oznámení sa dostanú len k osobám určeným na ich spracovanie. Tento spôsob môže byť funkčný najmä keď posielate interné oznámenie poštou určenej zodpovednej osobe. Nikdy neposielajte originály dokumentov, iba kópie.

5.1 AKO NAPÍSAŤ OZNÁMENIE

Neexistuje jediná správna alebo ustálená forma oznámenia. Existujú však základné body, ktoré by každé oznámenie malo obsahovať, aby sme s ním mohli ďalej pracovať.

1. Najdôležitejšie je **popísať skutok**, ktorý chcete oznámiť, a to **čo najpresnejšie**. Spomeňte tiež, čo k situácii viedlo. Ak ide o korupciu, môžete vychádzať z definícií korupčných trestných činov v Trestnom zákone. Napr.: „Z hore uvedeného mám dôvodné podozrenie, že sa môže jednať o niektorý z korupčných trestných činov, keďže...“.
2. Budte **stručný** a **objektívny**. Oznámenie by malo vecne zhrnúť fakty a bezdôvodne neobviňovať. Dôležité situácie môžete popísať spolu s podrobnosťami. Popíšte nielen to, čo bolo povedané, ale aj ako to bolo povedané a čo vám tým chcela konkrétna osoba naznačiť.
3. Budte **pravdivý**. Krivé obvinenie je tiež trestným činom.
4. **Identifikujte seba** aj prípadných **svedkov**. Uvedte svoje meno, priezvisko, trvalé bydlisko a telefonický kontakt. Aj pri svedkoch uvedte ich kontaktné údaje a čo presne môžu dosvedčiť. Kópie dôkazov, ktoré ste zhromaždili, priložte k oznámeniu a upresnite, o čom podľa vás vypovedajú.
5. Budte **opatrný**. Ak sa chystáte podať trestné oznámenie, odporúčame o tom informovať čo najmenej ľudí. Odložte si kópie všetkých dokumentov - trestného oznámenia, poštových podacích lístkov, prípadne iných dokladov, ktoré potvrdia, že ste trestné oznámenie poslali.

Návod je spracovaný podľa materiálu **Návod na použitie: čo robiť pri strete s korupciou** od Nadácie Zastavme korupciu.

6 OZNÁMENIE MÔŽE BYŤ AJ ANONYMNÉ

Oznámiť nekalú praktiku, na ktorú ste prišli v práci, nie je ľahké rozhodnutie. Je prirodzené, ak sa obávate reakcií okolia a pomsty dotknutých osôb. Mnohí ľudia preto vítajú možnosť urobiť oznámenie anonymne. V prípade interných oznamovacích kanálov je na rozhodnutí zamestnávateľa, či bude preverovať aj anonymné oznámenia.

Úrad na ochranu oznamovateľov k takýmto oznámeniam pristupuje rovnako ako k neanonymným. Upozorniť nás na nekalú praktiku môžete napríklad cez zabezpečený online formulár na našej webstránke oznamovatelja.sk.

Aby sme však s anonymným oznámením vedeli ďalej pracovať, je dôležité dodržať niekoľko zásad:

- Spolu s oznámením nám pošlite čo najviac relevantných podkladov, ktoré môžu podložiť vaše tvrdenia – dokumenty, zmluvy, či napríklad e-mailovú komunikáciu.
- Nechajte nám na seba aspoň nejaký kontakt. Stačí aj anonymizovaná e-mailová adresa, pre prípad, že by sme potrebovali doplniť nejaké informácie.
- Zostaňte s nami v kontakte a e-mailovú schránku si pravidelne kontrolujte.

V kontexte anonymných oznámení je tiež dôležité spomenúť, že náš úrad vie, logicky, chrániť len oznamovateľov, ktorých identitu pozná. Alebo v prípade, ak identita oznamovateľa bola odhalená.

Každopádne, ostať v anonymite je vaším právom, no nemusíte na nej trvať počas celého priebehu riešenia oznámenia. Stávajú sa aj prípady, že oznamovateľ odhalí svoju identitu, keď získa voči nášmu úradu dostatočnú dôveru. A máme skúsenosť aj so situáciami, keď sme my identitu oznamovateľa poznali, ale pred ostatnými orgánmi zostala utajená. Vtedy úrad postupuje oznámenie kompetentným orgánom vo svojom mene.

7 ČO OČAKÁVAŤ PO PODANÍ OZNÁMENIA

Ak sa rozhodnete podať oznámenie cez **vnútorný systém preverovania oznámení** svojho zamestnávateľa, do 7 dní vám musí prísť od tzv. zodpovednej osoby potvrdenie, že oznámenie prijala. Tento pracovník má 90 dní na to, aby vaše oznámenie preveril. Počas tohto obdobia vás môže požiadať o doplnenie informácií alebo dôkazov. Ak vám záleží na úspešnom preverení oznámenia, buďte súčinní a komunikujte so zodpovednou osobou. Informujte ju o všetkých dôležitých zmenách, ktoré môžu mať vplyv na preverenie oznámenia, ale zbytočne ju nezahľujte informáciami, ktoré už má.

Keď bude preverenie oznámenia ukončené, zodpovedná osoba vás musí informovať o výsledku preverenia, prípadne o prijatých nápravných opatreniach v rámci spomínanej 90-dňovej lehoty. Výsledkom preverenia môže byť aj podanie trestného oznámenia zo strany vášho zamestnávateľa. Aj o tom vás musí zodpovedná osoba informovať. Vaše oznámenie a zápisnica z preverenia oznámenia budú uchovávané tri roky oddelene od ostatnej evidencie zamestnávateľa tak, aby k nim nemal prístup nikto iný okrem zodpovednej osoby.

Ak vaše oznámenie vo vnútornom systéme nebolo preverené alebo s procesom a výsledkom preverovania nie ste spokojní, môžete sa následne obrátiť aj na niektorý z externých kanálov.

Ak ste podali oznámenie na **Úrad na ochranu oznamovateľov**, ako prvé môžete očakávať potvrdenie jeho prijatia. V prípade využitia online formulára dostanete notifikáciu automaticky, po doručení poštou je lehota 7 dní. Všetky oznámenia spracovávame s mimoriadnym dôrazom na ochranu identity oznamovateľa a dodržiavanie mlčanlivosti.

Vaším oznámením sa bude zaoberať zamestnanec nášho Právneho odboru. Môže sa na vás obrátiť v prípade, ak bude potrebné doplniť informácie alebo dôkazy. Preto potrebujeme vašu súčinnosť aj v prípade, ak ste oznámenie podali anonymne. Následne náš právnik navrhne právne kroky, ktorými je možné čo najskôr dosiahnuť nápravu alebo riešenie. Najčastejšie ide o:

- postúpenie oznámenia alebo pomoc pri podaní trestného oznámenia orgánu činnému v trestnom konaní, akým je napríklad prokuratúra,
- postúpenie oznámenia alebo vypracovanie podnetu na správne konanie príslušnému správne orgánu,
- začatie kontroly pre porušenie povinností v oblasti vnútorného preverovania oznámení,
- začatie správneho konania o uložení pokuty za porušenie povinností v oblasti vnútorného systému preverovania oznámení,
- začatie konania o priestupku, napríklad v prípade, ak niekto postihne oznamovateľa v súvislosti s urobením oznámenia alebo poruší povinnosť zachovávať mlčanlivosť o totožnosti oznamovateľa alebo dotknutej osoby.

Sme presvedčení, že každý, kto oznámi korupciu a inú nezákonnú činnosť, ktorá ohrozuje verejný záujem, by v boji za spravodlivosť nemal zostať sám. Ktorýkoľvek zo scenárov bude nasledovať, naši právnici vás budú procesom sprevádzať.

Po podaní oznámenia priamo na **prokuratúru alebo správny orgán**, budú tieto inštitúcie postupovať podľa svojich vlastných zaužívaných postupov. Ak sa obávate o zverejnenie svojej identity počas preverovania oznámenia alebo máte obavu z odvety od zamestnávateľa, s právníkom môžete prebrať možnosti ako postupovať a maximalizovať svoju ochranu.

8 AKO ZÁKON CHRÁNI OZNAMOVATEĽOV

Zákon o ochrane oznamovateľov vám garantuje, že pre podanie oznámenia vám nemôže nikto hroziť či vykonať voči vám nejakú odvetu.

Jedným z hlavných nástrojov ochrany oznamovateľov je tzv. **status chráneného oznamovateľa**. Ak podáte trestné oznámenie, ochranu vám môže udeliť prokurátor. Ak upozorníte na správny delikt, ochranu vám môže priznať správny orgán, ktorý bude delikt preverovať (napríklad Úrad pre verejné obstarávanie, ak oznámite machinácie pri súťaži).

Dôležité je, že status vám môžu udeliť iba v prípade, že vaše oznámenie vyhodnotia ako kvalifikované. To znamená, že vaše oznámenie môže prispieť alebo prispelo k objasneniu závažnej protizákonnej činnosti alebo k odhaleniu či usvedčeniu jej páchatela. Do kategórie závažnej protizákonnej činnosti spadajú konkrétne trestné činy vrátane trestných činov korupcie ako aj správne delikty, za ktoré je možné uložiť pokutu s hornou hranicou 30 000 eur.

Je tiež dôležité si uvedomiť, že status chráneného oznamovateľa nie je povinnosťou, ale právom. Pred požiadaním oň je potrebné zvážiť, či je za daných okolností pre vás tou najvhodnejšou formou ochrany. Spolu s jeho udelením totiž dostáva o vás informáciu aj váš zamestnávateľ. Je tiež možné namiesto statusu požiadať len o potvrdenie o podaní trestného oznámenia.

Status chráneného oznamovateľa predstavuje pre človeka **preventívnu ochranu** pred akýmkoľvek negatívnym pracovnoprávnym úkonom zo strany zamestnávateľa. V prípade, ak chce zamestnávateľ oznamovateľa napríklad preradiť na nižšiu pracovnú pozíciu alebo dokonca prepustiť, nemôže to urobiť bez súhlasu Úradu na ochranu oznamovateľov. Úrad udelí zamestnávateľovi súhlas len vtedy, ak preukáže, že navrhovaný pracovnoprávny úkon nesúvisí s oznámením, inak žiadosť zamestnávateľa zamietne.

Pravidlá ochrany oznamovateľov upravuje zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Ochrana vo forme statusu chráneného oznamovateľa je časovo ohraničená a zaniknúť môže viacerými spôsobmi:

- ak sa jej oznamovateľ sám vzdá,
- skončením pracovnoprávneho vzťahu,
- po troch rokoch od skončenia trestného konania alebo konania o správnom delikte,
- ak je oznamovateľ v súvislosti s oznámením odsúdený za trestný čin krivého obvinenia, krivej výpovede alebo krivej prisahy,
- ak sa preukáže, že oznamovateľ nekonal v dobrej viere.

Ďalším nástrojom ochrany je tzv. **následná ochrana**. Ak oznamovateľ nemá status chráneného oznamovateľa a už došlo k pracovnoprávnemu úkonu, s ktorým nesúhlasí, môže úrad do 15 dní požiadať o jeho pozastavenie. Ak zamestnávateľ nepreukáže, že plánovaný úkon nemá súvislosť s oznámením, úrad úkon na 30 dní „zmrazi“ a oznamovateľ následne musí podať návrh na vydanie tzv. neodkladného opatrenia. V praxi to znamená, že kým súd definitívne nerozhodne o platnosti či neplatnosti výpovede, oznamovateľ je ďalej zamestnaný a poberá mzdu. Aj počas tohto obdobia si však zamestnanec musí riadne plniť pracovné povinnosti.

Žiadosť o pozastavenie pracovnoprávneho úkonu by mala obsahovať:

- meno, priezvisko, dátum narodenia a pobyt oznamovateľa,
- označenie zamestnávateľa oznamovateľa,
- označenie pracovnoprávneho úkonu, ktorý žiada oznamovateľ pozastaviť (napríklad výpoveď),
- dátum, kedy sa oznamovateľ o pracovnoprávnom úkone dozvedel (napríklad dátum doručenia výpovede),
- dátum, kedy oznamovateľ urobil oznámenie,
- označenie orgánu, na ktorom oznamovateľ urobil oznámenie,
- zdôvodnenie, prečo sa oznamovateľ domnieva, že ide o odvetu za urobenie oznámenia,
- prílohy (pracovná zmluva, výpoveď, kópia oznámenia o protispoločenskej činnosti).

Zákon hovorí, že oznamovateľovi nikto nesmie hroziť alebo postihovať ho odvetným opatrením za to, že upozornil na nekalé praktiky na pracovisku. V opačnom prípade mu môže úrad udeliť pokutu až do 100-tisíc eur. Nejde pritom iba o výpoveď, oznamovatelia sú chránení aj pred inými nástrojmi pomsty od svojho zamestnávateľa, ako napríklad zmena pracovných povinností, pracovného času, zníženie mzdy alebo nepriznanie odmeny, nátlak a zastrašovanie.

9 PSYCHOSOCIÁLNA POMOC A KARIÉRNE PORADENSTVO

Oznamovatelia, ktorí svojou cestou za spravodlivosťou už prešli, sa väčšinou zhodujú, že ide o zásadnú životnú skúsenosť. Ak stojíte pred dilemou, či svoje zistenia oznámiť, pravdepodobne rozmýšľate aj nad tým, ako zareagujú vaši kolegovia, vedenie inštitúcie, v ktorej pracujete a či budete mať podporu svojho blízkeho okolia. Možno sa obávate, že prídete o prácu a nebude ľahké si nájsť inú, alebo že vás okolie bude považovať za zradcu. Stresujúce môžu byť aj úkony súvisiace s vyšetrovaním vášho oznámenia či prípadný súdny proces. Všetky tieto obavy a pocity sú oprávnené a zažívajú ich mnohí.

Ak by ste sa v dôsledku toho, že ste sa stali oznamovateľom, ocitli v psychickej nepohode, ktorá pretrváva a negatívne vplýva na kvalitu vášho života, aj v tejto oblasti vám vieme poskytnúť pomoc. V rámci nášho **Programu psychosociálnej pomoci** môžete absolvovať sériu sedení s naším externým spolupracovníkom, ktorý vám vie pomôcť spracovať náročné situácie a psychické záťaž.

Náš úrad vás dokáže ochrániť pred rôznymi nástrojmi pomsty od zamestnávateľa, niektoré dôsledky, ako napríklad reakcie okolia, však pod kontrolou nemáme. Atmosféra na pracovisku sa môže stať ťažko znesiteľnou a vy už možno nebudete chcieť ďalej pracovať v takomto prostredí. Aj v tomto prípade vám dokážeme poskytnúť pomocnú ruku. **Konzultácie s kariérnym poradcom** v našom Programe psychosociálnej podpory vám pomôžu zorientovať sa na trhu práce a nasmerovať vás k novým kariérnym príležitostiam či pomôcť s prípravou na pracovný pohovor.

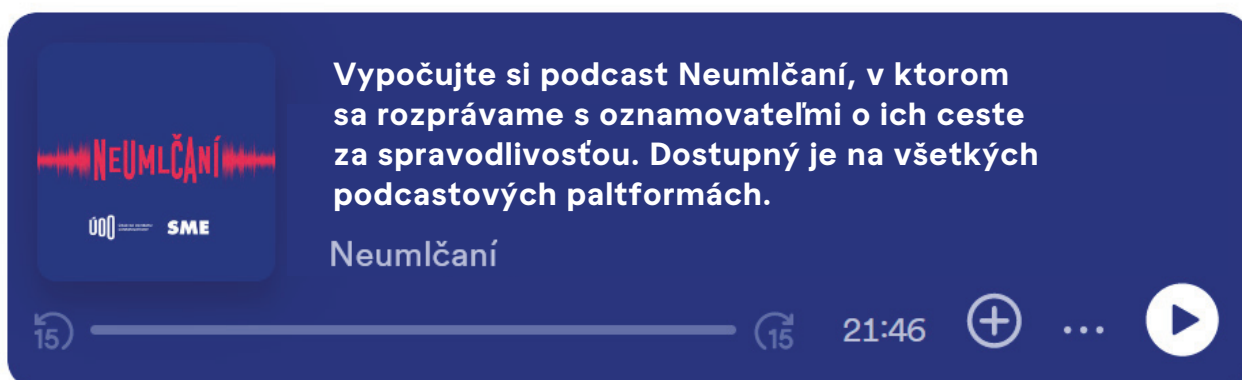
10 SKÚSENOSTI OZNAMOVATEĽOV

Byť na začiatku boja za spravodlivosť a nevedieť, ako dlho bude trvať a čo vám prinesie, nie je ľahké. Obavy sa miešajú s pochybnosťami a strachom, či vaše rozhodnutie bolo správne. Nezabúdajte, že náš úrad vás bude po celý čas sprevádzať a podporovať, tak ako sprevádzal už mnohých odvážnych oznamovateľov.

Keď sa ich na konci spoločnej cesty pýtame, či svoje rozhodnutie nelutujú, odpoveď je takmer vždy „nelutujem a išiel by som do toho znovu, inak by som sa nevedel pozrieť do zrkadla“. Prečítajte si slová niekoľkých oznamovateľov.

„Ďakujem, že ste mi pomohli prejsť cez náročné obdobie, ktoré nastalo po mojom oznámení. Som vďačná nielen za ochranu, podporu, ale aj profesionálny a odborný prístup. Prvotne som vás kontaktovala s neistotou, nedôverou, avšak moje obavy boli zbytočné. Vaše sprostredkovanie psychologickéj podpory mi umožnilo cítiť sa bezpečnejšie. Ďakujem, že posilňujete dôveru klientov a snažíte sa robiť veci správne a čestne.“

Oznamovateľka Katarína z Bratislavy

Vypočujte si podcast Neumlčaní, v ktorom sa rozprávame s oznamovateľmi o ich ceste za spravodlivosťou. Dostupný je na všetkých podcastových platformách.

Neumlčaní

15 21:46 + ... ▶

„Určite by som išla znova do toho a možno s väčšou razanciou a väčšou odvahou. Stojí to za to. Presvedčilo ma to, že aj na súdoch sú sudcovia, ktorým ide o spravodlivosť a stretla som množstvo super ľudí, ktorým ide o dobro Slovenska.“

Marta Bočeková, oznamovateľka

„Tento boj nikdy nie je márný. Netreba sa vzdávať, ale vytrvať. Našťastie tu sú mimovládne organizácie, Úrad na ochranu oznamovateľov, právnici a ďalší ľudia pripravení brániť práva zákonom chránených oznamovateľov. Ani ja som v tom nezostala sama. Napokon som sa dočkala spravodlivosti aj zadosťučinenia.“

Mária Koránová, oznamovateľka

11 ČO AK VÁŠ PODNET NESPADÁ DO KOMPETENCIÍ ÚOO

V prípade, ak oznámenie, ktoré chcete podať, nespadá do kompetencií Úradu na ochranu oznamovateľov, môžete na obrátiť na niektorú z nasledujúcich inštitúcií.

Trestné činy – ak ste sa dozvedeli o trestnom čine a ten nesúvisí s výkonom vašej práce, obráťte sa na políciu alebo prokuratúru. Ak ste sa stali svedkom trestného činu, zavolajte na linku 158.

Nečinnosť štátnych úradov a prieťahy v konaní – obráťte sa na Verejného ochrancu práv.

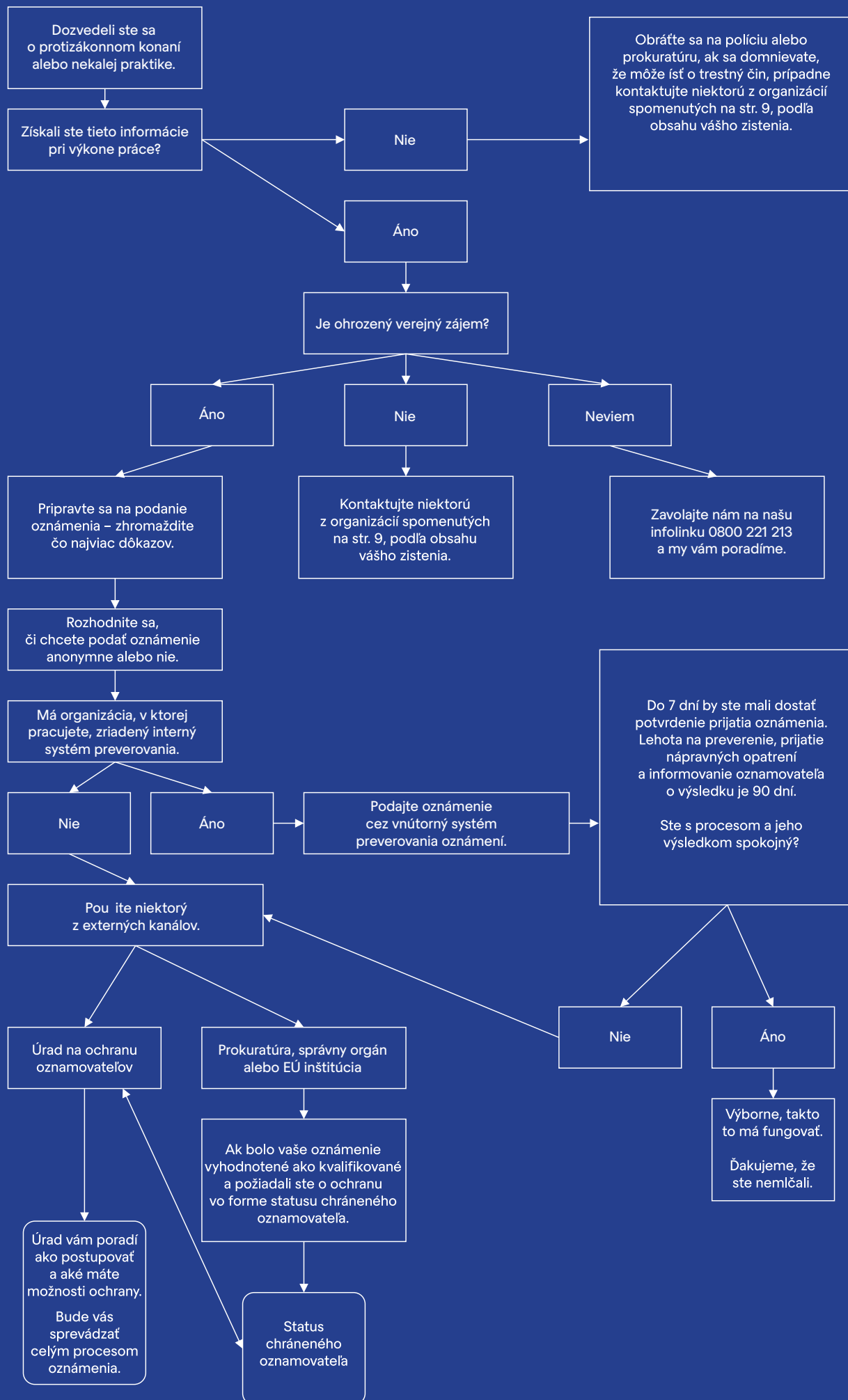
Zlé pracovné prostredie a zlé zaobchádzanie so zamestnancom – ak váš zamestnávateľ nedodržiava ustanovenia Zákonníka práce alebo predpisy o bezpečnosti pri práci, obráťte sa na Inšpektorát práce. Ak sa v práci stretávate s diskrimináciou, mobbingom, bossingom či šikanou, pomôže vám Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, alebo sa s pomocou advokáta môžete brániť na základe antidiskriminačného zákona.

Mobbing – šikanovanie a systematické útoky na pracovníka väčším počtom kolegov

Bossing – šikanovanie pracovníka nadriadeným

Zistenia vo vašej obci alebo kraji – ak ste sa ako občan dozvedeli o nezákonnom konaní, nedodržiavaní predpisov, nehospodárnom nakladaní s majetkom alebo konflikte záujmov v samospráve, môžete sa obrátiť na hlavného kontrolóra, ktorého má každá obec a vyšší územný celok.

NAVIGÁTOR V PROCESE OZNAMOVANIA

13 SLOVNÍK POJMOV

Dobrá viera – presvedčenie o pravdivosti uvádzaných skutočností, vychádzajúce z momentálne známych skutočností a okolností a aktuálnych vedomostí

Hlavný kontrolór obce – každá obec musí mať hlavného kontrolóra, ktorý vykonáva aj funkciu zodpovednej osoby vo vnútornom systéme preverovania oznámení

Konflikt záujmov – situácia, keď súkromný záujem alebo osobný vzťah vplýva na nezávislé plnenie úloh vykonávaných vo verejnom záujme

Korupcia – v širokom zmysle slova zneužívanie zverenej moci na súkromný úžitok alebo prospech

Krivé obvinenie – úmyselné lživé obvinenie z trestného činu, taktiež je trestným činom

Kvalifikované oznámenie – oznámenie, ktoré môže prispieť alebo prispelo k objasneniu závažnej protizákonnej činnosti alebo k odhaleniu či usvedčeniu jej páchatela

Odvetné opatrenia – negatívne zásahy uskutočnené zamestnávateľom voči oznamovateľovi za to, že podal oznámenie

Pracovnoprávny vzťah – právny vzťah v oblasti práce, pracovný pomer vrátane štátnozamestnaneckého alebo služobného pomeru alebo rôzne typy pracovných dohôd

Protispoločenská činnosť – konanie, ktoré je trestným činom, priestupkom alebo správnym deliktom alebo akékoľvek konanie, ktoré pôsobí negatívne na spoločnosť

Správny delikt – menej závažné porušenie práva ako trestný čin

Status chráneného oznamovateľa – forma ochrany, ktorú udeľuje prokuratúra alebo správny orgán, preventívna ochrana pred negatívnym pracovnoprávnym úkonom zo strany zamestnávateľa

Trestný čin – protiprávny čin definovaný trestným zákonom, podľa závažnosti sa delí na prečin a zločin

Trestný čin korupcie – prijímanie úplatku alebo podplácanie priamo alebo cez sprostredkovateľa

Verejný záujem – záujem celej spoločnosti alebo jej časti, musí byť pre ňu všeobecne prospešný

Vnútorný systém preverovania oznámení – mechanizmy u zamestnávateľa na prijímanie a vybavovanie oznámení o protiprávnom konaní, ochranu identity oznamovateľa a ďalších osôb, ochranu informácií uvedených v oznámení a komunikáciu s oznamovateľom

Zneužitie právomoci verejného činiteľa – konanie verejného činiteľa, ktorý v úmysle spôsobí niekomu škodu alebo zadovážiť sebe alebo niekomu inému neoprávnený prospech, vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu, prekročí svoju právomoc alebo nesplní svoju povinnosť

Zodpovedná osoba – osoba v rámci firmy alebo organizácie, ktorá zodpovedá za preverovanie oznámení a komunikáciu s oznamovateľmi

Whistleblowing / whistleblower – oznamovanie / oznamovateľ protizákonnej činnosti

NEMLČAŤ JE ZLATO

ÚOO

ÚRAD NA OCHRANU
OZNAMOVATEĽOV

Úrad na ochranu oznamovateľov

Námestie slobody 29

811 06 Bratislava